

Slatinky, 31. 12. 2024

Oponentský posudek na habilitační práci Mgr. Mgr. art. Barbary Hodásové, PhD.

Předložená publikace Dr. Barbary Hodásové „*Masterpieces, investment and representation: Goldsmithery of the central Slovak mining towns in the early modern period*“ (Bratislava – Praha, 2022) představuje anglický překlad autorčiny knihy „*Zlatnictvo stredoslovenských banských miest v ranom novoveku: Majstrovský objekt – životná investícia – elitná reprezentácia*“ (Bratislava, 2016, publikované pod jménem Barbara Balážová) a již na úvod je třeba konstatovat, že každý podobný překlad, jež prostředkuje středoevropský umělecký materiál a uměleckohistorický výzkum zahraničnímu publiku je bezesporu významným počinem. Nejenže seznamuje širokou mezinárodní veřejnost se středoevropskými fenomény vizuální kultury, ale především napomáhá vizibilitě zdejšího badatelského úsilí, které podobně oprávněně vřazuje do světového oborového kontextu.

To je nepochybně příklad i této publikace, kterou Dr. Barbara Hodášová věnuje velmi originálnímu tématu vizuální kultury středoslovenských hornických měst v 16. – 18. století. K tomu ostatně tato badatelka směřoval již dříve svým podílem na výstavě a katalogu „*Industriálna krajina? Stredoslovenské banské mestá v 16.–18. storočí*“ (Bratislava 2010). Jakkoliv má kniha charakter v podstatě případových studií, přesto pospolu vytváří zajímavě ucelenou výpověď – nejen o obrazové kultuře této oblasti, ale také o specifickém disciplinárním přístupu autorky. Kniha Barbary Hodásové si totiž cením především pro to, jak velmi aktuálně reaguje na proměny současného uměleckohistorického diskurzu. Z pozic středoevropského dějepisu umění je takový přístup ještě mnohem zásadnější, především s ohledem na potřebu rozšířit tradiční modely a narativy evropských dějin umění, v nichž mnohé z toho, čemu se B. Hodášová věnuje, nenacházelo dosud (neprávem) své místo. Takový korektiv tradičních výkladových rámců je přitom i v dnešní době, anebo možná právě dnes, nesmírně potřebný a prospěšný.

Publikaci tak do značné míry chápu jako osobitý příspěvek k debatě o známém konceptu tzv. horizontálních dějin umění P. Piotrowského, ukazující, že potřeba doplňovat převládající „západní narativ“ dějin umění platí i pro reflexi vizuální kultury staršího období. Barbara Hodášová tak velmi zajímavě, a v koncentrované v mikrohistorické perspektivě nasvědčuje jedinečnou výtvarnou kulturu konkrétního středoevropského prostoru jako specifického kulturního, sociálního i uměleckého „ekosystému“. Blíží se přitom současnému pojetí, které v duchu konceptu geography of art mnohem více akcentuje principy kulturní výměny mezi různými oblastmi, kdy pojmy jako centrum a periferie ztrácejí na svém tradičním lineárním, akulturačním významu. Barbara Hodášová naopak velmi dobře vykresluje obraz středoslovenských měst jako prostředí osobitých „kosmopolitních“ center definovaných vysokou uměleckou, a zvláště uměleckořemeslnou kulturu. V tomto smyslu ve svých úvahách o záalpském umění (nejen renesance) následuje aktuální, produktivní debatu revidující tradiční „vertikální“ koncepty dějin umění a nabízí více „polycentrickou perspektivu“, v níž se evropská vizuální kultura raného novověku ukazuje jako stylově i ideově rozmanitý terén. Ten je definován, jako i v tomto případě, jako prostor různorodých, a především propojených sociálních a kulturních kontextů produkujících pozoruhodné hodnoty. Tyto interpretační přístupy přitom

autorka důsledně uplatňuje na materiál nejen umění renesance, ale i pro produkci 18. století, kterou nahlíží analogicky prizmatem metodologického konceptu „kulturní krajiny/oblasti“ založené právě na principech produktivní umělecké výměny.

Svým interpretačním modelem práce i zkoumaným materiálem přitom autorka vědomě, a nevyhnutelně rezignuje na koncept kanonických dějin umění a je přirozené, že tak činí skrze své dominantní zaměření na produkci zlatnických dílen. Ty produkovaly osobité památky, jež Barbara Hodášová zkoumá nejen z hlediska tradičních metod znaleckých, formálně-stylových a ikonografických či z hlediska provenienčního výzkumu, ale především je nahlíží z perspektivy socio-kulturní funkce a smyslu takovýchto objektů. I v tomto B. Hodášová reaguje velmi originálně na aktuální koncept tzv. object studies (jak to nabízí např. aktuální ediční řada *Object Studies in Art History* nakladatelství De Gruyter). Jedinečná produkce zlatnických dílen hornických měst se tak v autorčině perspektivě nevykládá pouze jako soubor solitérů, jakkoliv výjimečných, ale jako strukturálně pojatý celek artefaktů, jež spojovaly sítě vztahů a kontextů, v nichž tyto objekty osobitě fungovaly a migrovaly.

Barbaře Hodášové se tímto způsobem skutečně průkopnický daří vysvětlit nejen původ, ale především smysl vzniku a působení daných uměleckých předmětů (jak to ostatně velmi výmluvně rezonuje v samotném titulu knihy). Je proto neobyčejně záslužné, že k nim autorka nejen obrací svou pozornost, ale stejně tak je třeba zmínit, že tak činí navýsost kompetentním způsobem dokládajícím nejenom historickou a umělekohistorickou akribii a erudici opírající se o skvělou znalost pramenného a uměleckého materiálu, ale především o schopnost jej odpovídajícím způsobem analyzovat a interpretovat.

Pokud bych měl zmínit některé kritické komentáře, hledaly by se mi jen těžko. Snad jen jediný aspekt pokládám za potřebný uvést. Myslím, že je škoda, že autorka v rámci překladu neměla větší ambici aktualizovat svůj text, který nejen ve svém rozsahu, ale i zdrojích setrvává na pozicích publikace z roku 2016. Do knihy vydané o šest let později tak nejsou doplněny jak recentní publikace, tak i některé další, které by mohly v některých ohledech perspektivu autorky jistě prospěšně rozšířit. Do kategorie první by patřily např. Daniel Savoy (ed.), *The globalization of Renaissance art*, Leiden – Boston 2017; Stephanie Porras, *Art of the northern Renaissance. Courts, commerce and devotion*, London 2018; Julie Beckers (ed.) *Imaging Utopia. New perspectives on Northern Renaissance art*, Paris – Leuven 2021, do kategorie druhé kupříkladu Claire J. Farago (ed.), *Reframing the Renaissance: Visual Culture in Europe and Latin America, 1450–1650*, New Haven – London 1995; Jeffrey Chipps Smith, *The Northern Renaissance*, Berlin 2004 (s ohledem na analýzu urbánní vizuální kultury mohla být inspirativní i jeho publikace *New perspectives on the art of Renaissance Nuremberg: 5 essays*, Austin 1985); Thomas DaCosta Kaufmann (ed.), *Time and place: The geohistory of art*, Farnham 2005; James Snyder, *Northern Renaissance art. Painting, sculpture, the graphic arts from 1350 to 1575*, Prentice Hall 2005; Marina Dmitrieva, *Italien in Sarmatien. Studien zum Kulturtransfer im östlichen Europa in der Zeit der Renaissance*, Stuttgart 2008; Krista Kodres (ed.), *Images and objects in ritual practices in medieval and early modern Northern and Central Europe*, Newcastle upon Tyne 2013; Peter Burke, *Hybrid Renaissance. Culture. Language, Architecture*, Budapest – New York 2016 ad., tedy jen pokud bych se zaměřil na první dvě kapitoly knihy. Lituji také, že autorka nevyužila nového vydání/překladu k sepsání přece jen více

syntetizujícího úvodu či závěru, k čemuž by s odstupem několika let od původního vydání byla jistě více než kompetentní.

Toto však nijak neumenšuje na zásadním významu předložené knihy, kterou vnímám jako podstatnou nejen pro slovenský dějepis umění. Odvážuji si ji považovat za určitým způsobem modelový a univerzální příklad uměleckohistorické práce ve středoevropském prostoru, kdy se autorka velmi dobře vyrovnala nejen s aktuálními metodickými možnostmi oboru dějin umění, ale reagovala velmi zajímavě (a nevyhnutelně) na neméně aktuální otázky „národního“ charakteru zdejší vizuální produkty. Ty jsou namnoze zatíženy mnoha stereotypy a problematickými řešeními, na něž B. Hodášová správně upozorňuje. Cenné je však především to, že nabízí originální a moderní řešení založené na transdisciplinárním a transnacionálním pohledu, který se tváří v tvář zkoumanému materiálu jeví jako bezesporu adekvátnější a produktivnější.

Publikace D. Barbary Hodášové plně dokládá uměleckohistorickou kompetenci a vědeckou zralost autorky, a proto ji mohu bez jakýchkoliv výhrad **doporučit** jako kvalitní habilitační práci v daném habilitačním řízení, v němž věžím, že jmenovaná po zásluze uspěje.

prof. Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D.